

Milan Žonca

**Authority and Apostasy:
The Barcelona Disputation in the Context of Thirteenth-Century
Jewish-Christian Polemics**

Tématem předložené práce je disputace mezi Naqmanidem a Pavlem Christianim, konaná roku 1263 v Barceloně, a její postavení v kontextu židovsko-křesťanské polemiky v 13. století. Spíše než na samotný průběh disputace se práce zaměřuje na roli apostazy a opozice vůči rabínské autoritě v rámci disputace a na to, jakým způsobem byly tyto otázky reflektovány v příslušné polemické literatuře.

V první kapitole autor stručně pojednává o vývoji křesťanské polemiky s judaismem se zaměřením na její hlavní rysy a její reflexi v odborné literatuře. Vzhledem k významu pro pozdější vývoj postoje křesťanství k judaismu si autor všimá především Augustinovy doktríny Židů jakožto svědků, již byla ospravedlňována jejich přítomnost v křesťanské společnosti. Tato doktrína Židům na jedné straně skýtala ochranu, na straně druhé však byla jejich funkce svědků jakožto teologický konstrukt otevřena budoucímu zpochybňování. Diplomant následně mapuje zhoršování postavení Židů v křesťanské společnosti, k němuž docházelo od 11. století, kdy byli Židé stále silněji vnímáni jako nepřátelé usilující o zkázu křesťanství. Tento vývoj vedl na straně křesťanů k početnímu i typologickému nárůstu polemické literatury a na straně Židů ke vzniku spisů, které se cele věnovaly vyvrácení křesťanského učení. Křesťanský zájem o židovskou pobiblickou literaturu ve 12. a 13. století přispěl ke vzniku nového typu polemické literatury, která Talmud napadala pro jeho údajnou iracionalitu a blasfémii, již se dopouštěl vůči křesťanství. Autor zmiňuje, že křesťanská polemika s judaismem se oproti předchozí metodě vedení polemiky ve své poslední vývojové fázi snažila naopak Talmud a především agadu využít k tomu, aby na jejich základě prokázala pravdivost křesťanství.

Ve druhé kapitole autor pojednává o roli a vlivu apostatů na vedení veřejných křesťansko-židovských disputací a na otázku legitimní autority ve věci exegeze a práva. Diplomant pak tyto dva aspekty polemiky 13. století analyzuje na základě barcelonské disputace. První změny křesťanského postoje ve vztahu k židovské tradici autor dokumentuje na příkladu kontroverze vedené nad Maimonidovým *Průvodce tápajících* a *Knihou poznání*, jež vyvrcholila pálením těchto knih dominikány v Paříži roku 1232. Další příklad představuje „pařížská disputace“ zinscenovaná apostatou Nicholasem Doninem, na jehož popud král Ludvík IX. svolal vůdčí francouzské rabíny, aby hájili Talmud proti nařčením vznešeným Doninem. Talmud byl za své údajné blasfémie odsouzen a následně konfiskován a veřejně roku 1242 pálen. Diplomant zde souhlasí s tvrzením citované odborné literatury, že křesťanské hodnocení autority Talmudu sice vystoupilo na scénu v období dalekosáhlých strukturálních změn uvnitř církve, k nimž došlo po III. a IV. lateránském koncilu, nicméně poukazuje na skutečnost, že původní impulz k tomuto typu debaty zavdali židovští konvertité ke křesťanství. Ti od 12. století do značné míry ovlivňovali výběr témat a formu polemiky mezi oběma náboženstvími.

Po tomto bohatě fundovaném úvodu diplomant přikročil k výkladu samotného jádra své diplomové práce: otázce apostazy a opozice k rabínské autoritě v barcelonské disputaci. Na práci je cenný fakt, že autor pracuje paralelně jak s hebrejským, tak i latinským pramenem disputace, jež stručně charakterizuje, a připojuje rovněž diskusi o reflexi barcelonské disputace v recentní sekundární literatuře. Ve čtvrté kapitole se autor snaží prokázat svou tezi, formulovanou v úvodu, podle níž „Christianiho polemický postoj k judaismu pramení z faktu jeho apostazy; prostřednictvím apostatů pronikla interní témata judaismu jako interpretace

agady a boj o autoritu do křesťanské polemiky a ovlivnila křesťanské chápání Židů.“
(Introduction, s. 4.)

Celkové hodnocení:

Předložená diplomová práce je neobyčejně zdařilá a představuje osobitý přínos pro odbornou debatu o křesťansko-židovské polemice ve středověku. Ačkoli její autor čerpal ze závěrů recentní literatury, dané téma obohatil o vlastní originální pohled a vnesl do ní nové, dosud nerozpracované aspekty. Milan Žonca prokázal jak schopnost analyzovat pramenné texty, kde bohatě zúročil svou jazykovou erudici, tak i nadání čtivě a poutavě o daném tématu pojednat. Diplomová práce je metodicky velmi dobře zpracovaná a promyšleně koncipovaná. K podání jejího obsahu ani k metodice nemám připomínky. Diplomant prokázal hluboké odborné vědomosti. Práce má všechny požadované náležitosti, podrobně zpracovaný poznámkový aparát a strukturovanou bibliografii, zahrnující bohatou recentní literaturu k dané otázce. Chválu si rovněž zaslouží bravurnost angličtiny, jíž je práce psaná.

Jednoznačně diplomovou práci Milana Žonci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji jako výbornou. Vysoká kvalita předložené práce mě opravňuje k návrhu, aby byl diplomatovi udělen titul PhDr.

V Praze dne 18. září 2009.

PhDr. Daniel Boušek, PhD.